

روایت‌های لانه

گفت‌وگوهایی با دانشجویانی که لانه جاسوسی را تسخیر کردند

امروز یوم‌الله ۱۳ آبان است؛ روزی که در پیوند تاریخی میان دو حرکت ضد استبدادی و ضد استکباری همزمان روز دانش‌آموز و روز مبارزه با استکبار جهانی نام گرفته است.

درست یک سال از شهادت ۵۶ دانش‌آموز انقلابی در جریان راهپیمایی مقابل دانشگاه تهران گذشته بود که این بار دانشجویان پیرو خط امام در اعتراض به سفر شاه به آمریکا و دخالت‌های این کشور در امور داخلی ایران، سفارت این کشور را که دیگر عنوان «لانه جاسوسی» به خود گرفته بود تسخیر کردند. اقدامی که بلافاصله از سوی بنیانگذار انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) حمایت شد. امام تسخیر لانه جاسوسی را انقلاب دوم و انقلابی حتی بزرگ‌تر از سرنگونی نظام استبدادی پهلوی قلمداد کردند. در حقیقت آنچه در ازای بسته شدن سفارت آمریکا در ایران به دست آمد خط بطلانی بود که بر دهه‌ها حضور استعماری آمریکا و به تعبیر امام «شیطان بزرگ» در ایران کشیده می‌شد. رویدادی که نقطه عطفی مهم در تاریخ معاصر کشورمان بود و ایران را از کشوری که تا پیش از انقلاب اسلامی ژاندارم آمریکا در منطقه خطاب می‌شد به کشوری که در چهار دهه گذشته پرچم رهبری یگانه جبهه مبارزه با استکبار جهانی را در دست داشته، تبدیل کرد.

دانشجویان برای مدت ۴۴۴ روز کارمندان سفارت آمریکا را در درون سفارت به گروگان گرفتند. وضعیت بحرانی که دولت آمریکا تا آن تاریخ نظیرش را تجربه نکرده بود. این اما نقطه آغازی بود برای فرو ریختن آن هیمنه پوشالی که دولتمردان واشنگتن به آن می‌بالیدند و بر بوقش می‌دمیدند.

چنین وضعیتی در جهان دوقطبی آن روزگار که آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی خود را اقطاب و ابرقدرت‌هایش می‌دانستند به معنای آغازی بر یک تغییر بزرگ در آن موازنه بود. این صرفاً موازنه ایران و آمریکا در دیپلماسی

بین‌الملل نبود که تغییر می‌کرد، بلکه برای بسیاری از دولت‌ها و جریان‌های مقاومت در حکم انرژی حیاتی بود که آنها را به سمت ایستادن در برابر تحمیل‌ها و سیاست‌های استکباری آمریکا و متحدانش سوق می‌داد و این همان انقلاب دوم بود که نه فقط در ساحت مرزهای ایران که در ابعاد یک جهان عاصی شده از زیاده‌خواهی‌های استعماری رخ داده بود.

وجه دیگر اهمیت واقعه ۱۳ آبان ۱۳۵۸ تغییری بود که در موازنه نیروهای سیاسی داخل کشور رخ داد و زمینه را برای تثبیت نظام برآمده از انقلاب اسلامی مهیا کرد. طی ماه‌های پس از پیروزی کشور از یک سو جولانگاه گروهک‌هایی بود که با سوار شدن بر موج شکاف‌های قومیتی و با شعار استقلال منطقه‌ای و قومی توطئه می‌کردند و از سوی دیگر گروه‌هایی که خاستگاه وایدئولوژی سیاسی‌شان کیلومترها با خواست مردم از انقلاب فاصله داشت، در صدد مصادره به مطلوب پیروزی بودند و دست آمریکا از آستین اغلب این توطئه‌ها و صف‌بندی‌ها بیرون بود.

تسخیر سفارت آمریکا بر آن اساس تعطیل شدن ستاد مرکزی و عقبه فتنه‌های قومیتی بود و انتشار اسنادی که در لانه جاسوسی به دست آمد، بسیاری از آنها را که آن زمان تحت عنوان کلی نیروهای لیبرال شناخته می‌شدند از گردونه نقش‌آفرینی در عرصه سیاسی ایران به بیرون انداخت.

با این حال در طول زمان قطع روابط دیپلماتیک و دشمنی عیانی که دولتمردان آمریکایی علیه دولت و ملت ایران به انحای مختلف از حمایت از رژیم بعث عراق در تمام سال‌های جنگ و حمله به نفتکش‌های ایران در خلیج فارس در سال‌های پایانی جنگ تحمیلی تا ساقط کردن هواپیمای مسافربری ایران انجام داده بود و از تحریم‌های اقتصادی تا توطئه‌های سیاسی که علیه جمهوری اسلامی ایران طرح‌ریزی و اجرا کرد؛

اقدام دانشجویان در تسخیر لانه جاسوسی را به موضوع اختلاف‌نظر گروه‌های سیاسی در داخل کشور تبدیل کرد. یک بار دیگر تقسیم‌بندی سیاسی ایجاد شد که در یک سمت آن عده‌ای که بعضاً خود در عداد دانشجویان تسخیرکننده سفارت آمریکا بودند با اعتقاد به اینکه آنچه در ۱۳ آبان رخ داد اقدام از سر هیجان دانشجویان بوده، طرفدار ترمیم رابطه با آمریکا شدند؛ ایده‌ای که با دشمنی‌های آشکار آمریکا علیه ایران و عهدشکنی، خروج از برجام و اعمال تحریم‌هایی که با هدف از پا درآوردن دولت و ملت ایران طرح‌ریزی شده است، به محاق رفت. با این حال جنگ اقتصادی که آمریکا در همه سال‌های پس از انقلاب علیه ایران آغاز کرده و در سال‌های اخیر بر ابعاد آن افزوده است نادرستی بسیاری از آن تحلیل‌ها را نشان داد.

طی ۴۲ سال اخیر علاوه بر تحلیل‌هایی که نقطه کانونی آن نقش حادثه تسخیر لانه جاسوسی بر تغییر موازنه نیروهای سیاسی در داخل کشور و نیز در روابط ایران با آمریکا بود، روایت‌های زیادی از دو سوی ماجرا، دانشجویان پیرو خط امام و گروگان‌های آمریکایی منتشر شده است؛ روایت‌هایی که ۴۴۴ روز زندگی مشترک دانشجوی و دیپلمات را دربر می‌گیرد. این ویژه‌نامه که گفت‌وگوهای آن برگرفته از آرشیو مراکز اسنادی و تاریخی متعدد است، سعی دارد روایت طراحان و دست‌اندرکاران تسخیر را کسب کند؛ دلیل این اقدام و زاویه دید آنها به این کار پس از ۴۲ سال. کسی از دانشجویان دیروز پشیمان نیست، تجدیدنظر نکرده و آن اقدام را در آن جو زمانی تأیید می‌کند. دانشجویانی که سال‌ها بعد در هر دو اردوگاه سیاسی اطلاع‌طلبان و اصولگرایان دیده شدند ولی نقطه اشتراک آنها تأیید حرکتی دانشجویی است که برای ۴۸ ساعت برنامه‌ریزی شده بود اما حمایت گسترده مردمی و صحنه رهبر انقلاب بر آن، تبدیل به موجی کرد که با گذشت ۴۲ سال هنوز محل بحث، واکاوی، تحلیل و تفسیر است.